

دولت شیعی بنی مزید

فرزندان ناشر، تیره ای از بنی اسد بودند که در قرن چهارم هجری در «ميسان» (منطقه ای میان واسط و بصره) زندگی می کردند.

قبیله بنی اسد از قبایل شیعی است که از قرن اول به این سوی، در غالب تیره های خود، تشیع را حفظ کرده است.

فرزندان مزید ناشری، در سال ۴۰۳ دولت شیعه مزیدیه را که یک دولت محلی بود، تشکیل دادند و تا حوالی سال ۵۴۵ در ميسان، نیل وحله حکومت کردند. علی بن دبیس از امیران این سلسله بود و به رغم آن که شیعه بود اما به نام خلیفه عباسی، خطبه می خواند.

زمانی که در سال ۴۴۳ سنیان افراطی به قبور امام کاظم و جواد علیهماالسلام حمله کرده آنجا را ویران کردند، او نام خلیفه عباسی را از روی اعتراض انداخت. ابن کثیر با نقل این خبر او را «رافضی» می خواند (البدایة و النهایه: ۶۳/۱۲).

در طول ۱۴۰ سال، هشت امیر منصب امارت را به عهده گرفتند که چهارمین آنها سیف الدوله صدقه فرزند منصور مزیدی (امارت ۴۷۹ - ۵۰۱) مشهورترین افراد این سلسله است.

آغاز حکومت سیف الدوله مقارن با درگیری شاهان سلجوقی بر سر قدرت بود و به همین دلیل سیف الدوله امیر بنی مزید، از فرصت استفاده کرده پایه های دولت خویش را استوار نمود. وی در این اندیشه بود که به منطقه ای هجرت کند که از سلاطین سلجوقی به دور باشد تا به عمران و آبادی مشغول گردد و در بین مردم امنیت و آرامش را به وجود آورد.

بدین منظور در سال ۴۹۵ هجری از سرزمین نیل که شهری از شهرهای کوفه به شمار می آمد به «جامعین» در کرانه فراتکوچید و شهر حله را در نزدیکی بابل قدیم بنیان نهاد و آنجا را پایتخت و مرکز دولت خویش قرار داد. قلمرو این دولت دقیقاً جایی بود که باید آن را عراق کهن نامید.

با رونق گرفتن حله، قبایلی چون خفاجه، عقیل، عباده و قبیله کرد جاودان و شاهجان در برابر دولت بنی مزید سر تعظیم فرود آورده و به خدمت آن شتافتند.

امیر سیف الدوله به رشد اقتصادی، فرهنگی و نشر قسط و عدل در جامعه اهتمام داشت و بذر دانش و فرهنگ و ادب را در سرزمین حله کاشت. وی از جمله امیرانی است که در تاریخ به جمع آوری عالمان و فرهیختگان شهرت دارد. به این ترتیب در روزگار وی، دانشمندان و شاعران

زیادی به سوی حله شتافتند و عالمان شیعه بسیاری ظهور پیدا کردند. این حرکت منشأ پیدایش مکتب شیعی حله در تاریخ عراق شد، مکتبی که تشیع اصیل را احیا کرد و گسترش داد.

سیف الدوله تصمیم به پاکسازی بغداد از ظلم ینال پسر انوشترکین گرفت و در سال ۴۹۶ هجری قمری به آنجا لشکر کشید و بر آن تسلط یافت. وی همچنین «واسط»، «هیت»، «بصره»، «تکریت»، «کوفه» و «بطیحه» را به قلمرو خویش افزود.

سال ۵۰۰ هجری اوج قدرت و نفوذ دولت بنی مزید در حله بود و درست در همین سالهاست که دانش و ادب و تمدن اسلامی در حله موقعیتی به دست آورد.

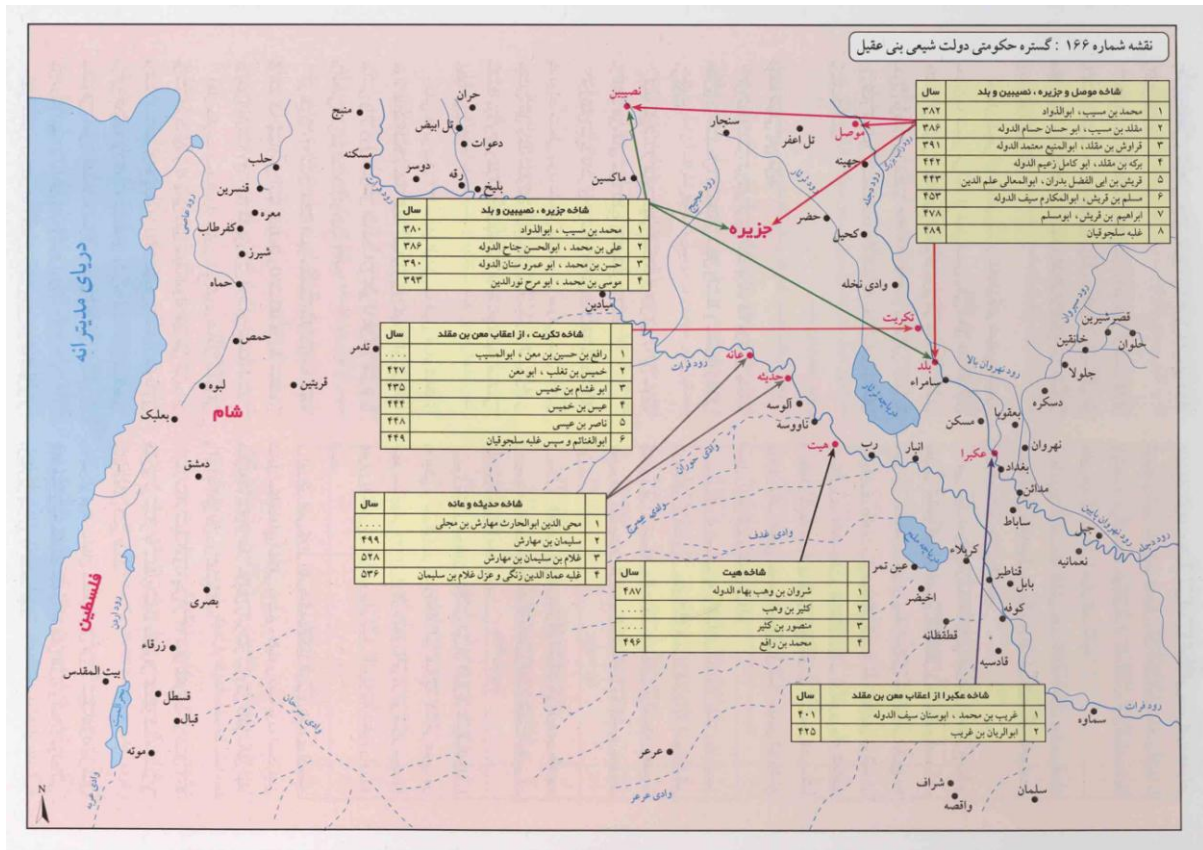
مورخان و محققان اسلامی، دوران امارت سیف الدوله را به نیکی و بزرگواری ستوده اند. ابن هباریه، شاعر عرب در عهد سلجوقی (۴۱۴ - ۵۰۹) منظومه ای در دو هزار بیت با عنوان «الصارح و الباغم» بنام سیف الدوله به نظم درآورده است.

این اثر ادبی که از آثار شگفت انگیز ادبی و شعری اوست، شامل حکایت های اخلاقی به شیوه کلیله و دمنه بوده است. ابن هباریه ده سال از عمر خویش را بر سر سرودن منظومه اش نهاد و آنرا به امیر مزیدی تقدیم کرد.

سرانجام سیف الدوله پس از ۲۲ سال حکومت، در سال ۵۰۱ هجری در جنگی با سلطان محمد سلجوقی کشته شده، پسر و خانواده اش اسیر شدند.

پس از مرگ سلطان محمد، دبیس فرزند سیف الدوله در سال ۵۱۲ هجری به حکومت حله رسید لیکن قدرت و امارت دولت بنی مزید زین پس رو به ضعف نهاد.

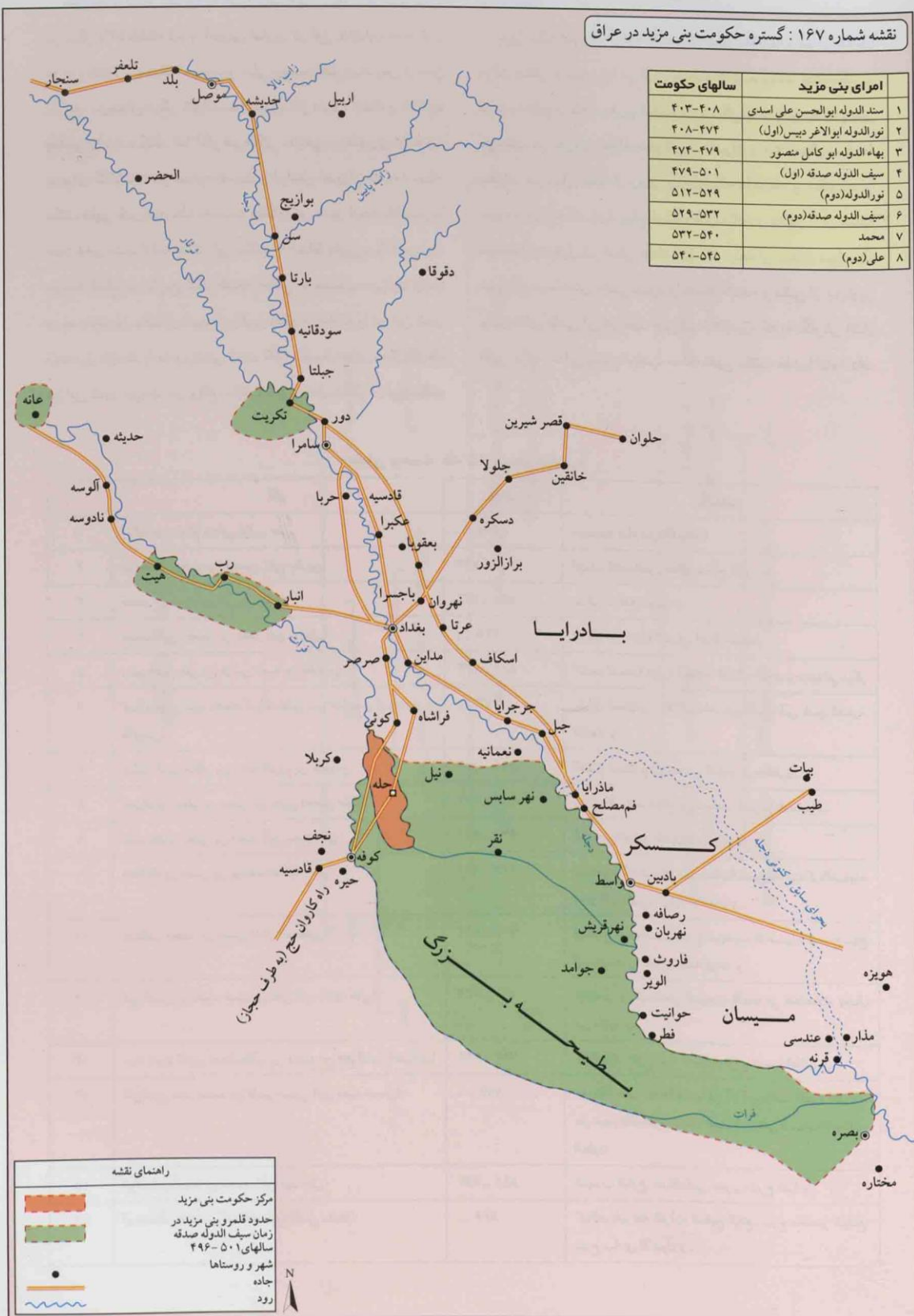
نقشه شماره ۱۶۶: محدود حکومتی دولت شیعی بنی عقیل

نقشه شماره ۱۶۷: قلمرو حکومت بنی مزید در عراق

نقشه شماره ۱۶۷: گستره حکومت بنی مزید در عراق

امرای بنی مزید	سالهای حکومت
۱. سندی الدوله ابوالحسن علی اسدی	۴۰۳-۴۰۸
۲. نورالدوله ابوالاغر دبیس (اول)	۴۰۸-۴۷۴
۳. بهاء الدوله ابو کامل منصور	۴۷۴-۴۷۹
۴. سیف الدوله صدقه (اول)	۴۷۹-۵۰۱
۵. نورالدوله (دوم)	۵۱۲-۵۲۹
۶. سیف الدوله صدقه (دوم)	۵۲۹-۵۳۲
۷. محمد	۵۳۲-۵۴۰
۸. علی (دوم)	۵۴۰-۵۴۵

سرانجام دبیس هم که به عنوان یک امیر شیعه شهرت داشت، در سال ۵۲۹ کشته شد و آخرین امارت در این خاندان، به ترتیب به فرزندانش، صدقه، محمد و علی رسید. هرچند پس از این تاریخ، مزیدیان دیگر نتوانستند قدرت از دست رفته و شکوه پیشین را زنده کنند، اما آثار فرهنگی - دینی درخوری از خود برجای گذاشتند. در سایه امنیت و آرامش امیران شیعه حله، مکتب فقهی قدرتمند حله به دست علمای این شهر ایجاد گشت و تا مدت های مدید ادامه یافت. این مکتب به لحاظ فقهی و کلامی، یک مرحله قاطع در تاریخ تفکر شیعه امامی به حساب می آید؛ زیرا برجسته ترین عالمان شیعه در قرن هفتم تا هشتم یا در این شهر تحصیل کردند یا به روشنی تحت تأثیر اندیشه های شکل گرفته در این شهر بودند. در واقع، مکتب جبل عامل متأثر از این مکتب بوده است.

بدین نکته هم باید توجه داشت که شهر حله، به رغم آن که یک دولت محلی داشت، اما در قرن پنجم و ششم رشد چشمگیری کرد؛ به طوری که در قرن ششم در بزرگی پا به پای بغداد پیش می رفت. در جریان حمله مغولان به عراق و به دنبال سقوط بغداد، مردمان حله از روی خردی که داشتند و مقاومت را بیهوده می دیدند، خود پیام تسلیم فرستاده و شهر را از حمله مهاجمان مغول در امان نگاه داشتند. بعد از مغول نیز حله همچنان درخشش علمی خود را حفظ کرده و یکی از برترین چهره های علمی آن ابن فهد حلی (م ۸۴۱) بود که با نگارش آثار فقهی برجسته ای چون المذهب، سنت فقهی مکتب حله را ادامه داد.

«علمای برجسته حله تا قرن دهم هجری»

نام	سال	تألیفات
۱ ابوالحسین، ورام بن ابی فراس حلی	... - ۶۰۵	مجموعه ورام (نزهة النواظر)
۲ ابوالحسین یحیی بن الحسن، (ابن بطریق)	۵۲۳ - ۶۰۰	العمدة، الخصائص، اتفاق صحاح الاثر
۳ محمد بن احمد بن ادريس حلی	۵۴۳ - ۵۹۸	سرائر در فقه، تعليقات
۴ نجيب الدين محمد بن جعفر (ابن نماحلی)	... - ۶۴۵	مثير الاحزان، اخذ الثار في احوال المختار
۵ رضی الدین علی بن موسی (سید بن طاووس)	۶۶۴ - ۵۸۹	كشف المحجة لثمره المهجة، الاقبال، لهوف و دهها اثر دیگر
۶ جمال الدين سيد احمد ابوالفضائل بن طاووس (برادر ابن طاووس)	... - ۶۷۳	بشرى المحققين، ملاذ العلماء، عين العبرة في غبن العترة، الازهار و...
۷ غياث الدين مظفر سيد عبدالكريم بن طاووس	۶۴۸ - ۶۹۳	الشمس المنظوم في مصنفی العلوم، فرحة الغری
۸ نجم الدين جعفر بن حسن بن یحیی (محقق حلی)	۶۰۲ - ۶۷۶	سرائع الاسلام، النافع في مختصر الشرائع، المعتبر و...
۹ نجيب الدين یحیی بن احمد (ابن سعید حلی)	۶۰۱ - ۶۹۰	المدخل، الجامع للشرایع، نزهة الناظر و...
۱۰ جمال الدين حسن بن يوسف (علامه حلی)	۶۴۸ - ۷۲۶	تحریر الاحکام، مختلف الشیعة، تذكرة الفقهاء، تبصرة المتعلمين، ارشاد الاذهان و...
۱۱ ابوطالب محمد بن حسن (فخر المحققين)	۶۸۲ - ۷۷۱	ایضاح الفوائد، شرح تهذيب الاصول، شرح نهج المسترشدين، شرح خطبه قواعد و...
۱۲ تقی الدین ابومحمد حسن بن علی (ابن داوود حلی)	۶۴۷ - ۷۴۰	المقتصر من المختصر، الجوهرة، اللمعة في فقه الصلاة، رجال ابن داوود و...
۱۳ سيد عميد الدين عبدالمطلب بن محمد بن فخرالدين (عمیدی)	۶۸۱ - ۷۵۴	کنز الفوائد، شرح انوار الملوك، شرح تبصرة الطالبين
۱۴ تاج الدين سيد محمد بن قاسم حسنی (ابن معیه حسنی)	... - ۷۷۶	معرفة الرجال، نهاية الطالب في آل ابی طالب، الثمرة الظاهرة من شجرة الطاهرة، الفلك المشحون في انساب القبائل و البطون
۱۵ ابوالعباس احمد بن محمد (ابن فهد حلی)	۷۵۷ - ۸۴۱	المهذب البار، عدة الداعي، تحرير، شرح النية و...
۱۶ ابو عبدالله مقداد بن عبدالله حلی (فاضل مقداد)	... - ۸۲۶	کنز العرفان فقه القرآن، التنقيح الرائع، شرح مختصر شرائع، شرح مبادئ الاصول و...

سلسله آل مزید شیعی

سلسله آل مزید شیعی

بنی ناشر، تیره ای از بنی اسد بودند که در منطقه میسان حکومت داشتند. دولت شیعه مزیدی که از میان آنان بها خاست، در حدود دو قرن در میسان نبل و حله حکومت کرد. در این مدت هشت امیر منصب امارت را به عهده گرفتند.

نقشه شماره ۱۶۸: شهر حله

